

Utövande av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Dokumentansvar:
Kommunledningsförvaltningen
Kansliavdelningen

Dokumenttyp:
Riktlinjer
Dokument-ID:
04693

Beslutat av:
Kommunfullmäktige
Riktlinjerna gäller fr.o.m.

Revideras senast:

Version:
0

Diarienummer:

Utövande av kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Syfte

Riktlinjerna syftar till att tydliggöra hur kommunstyrelsen ska fullgöra sitt ansvar, underlätta vid planering av uppsikt samt klargöra förväntningarna på styrelsen, nämnder och bolag vad gäller uppsiktsplikten.

Ansvar och befogenheter

Uppsiktsplikten är hela kommunstyrelsens ansvar. I de fall delar av kommunstyrelsen, så som presidiet, genomför den praktiska uppsikten ska återrapportering ske till kommunstyrelsen.

Utförande

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Kommunstyrelsen ska enligt 6 kap 1 § kommunallagen (2017:725), leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter samt ha uppsikt över övriga nämnder och gemensamma nämnders verksamhet. Styrelsen ska även ha uppsikt över avtalssamverkan enligt kommunallagen 9 kap 37 §, och sådan kommunal verksamhet som bedrivs i sådana juridiska personer som avses i kommunallagen 10 kap 2 - 6 §§ och sådana kommunalförbund som kommunen är medlem i. Av kommunfullmäktige fastställt reglemente för kommunstyrelsen framgår också kommunstyrelsens uppsiktsplikt.

Kommunstyrelsen ska ha uppsikt över:

- övriga nämnder
- gemensamma nämnder
- helägda bolag
- delägda bolag
- kommunala stiftelser
- kommunalförbund som kommunen är medlem i
- verksamhet enligt avtalssamverkan

Kommunstyrelsen har utifrån uppsiktsplikten rätt att göra påpekanden, lämna råd och anvisningar samt lämna förslag till kommunfullmäktige om eventuella förändringar.

Uppsiktsplikten innebär dock inte att kommunstyrelsen ska gå in och granska enskilda ärenden hos nämnder, bolag med flera. Detta gäller särskilt andra nämnders myndighetsutövning, tillämpning av lag eller ärenden som i övrigt rör enskilda. I dessa ärenden får inte kommunstyrelsen agera.

Enligt kommunstyrelsens reglemente ska kommunstyrelsen även inom ramen för sin uppsiktsplikt övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare enligt kommunallagen 10 kap §7 kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställda program och direktiv.

Som en effekt av uppsiktsplikten kan kommunstyrelsen vidta följande beslut att:

- Begära in yttranden och upplysningar från berörda verksamheter
- Begära kompletterande uppgifter kring en specifik fråga
- Göra påpekanden och lämna råd eller anvisningar till nämnder och styrelser.
- Ge kommundirektören i uppdrag att initiera en fördjupad uppföljning
- I ett specifikt ärende ge presidiet i uppdrag att föra dialog med presidiet för en annan nämnd om detta.

Om det är nödvändigt med andra åtgärder ska kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att agera. Exempel på detta kan vara beslut om att en nämnd ska vidta åtgärder för att få budgeten i balans.

Genomförande av uppsiktsplikten- övriga nämnder

Information och frågestund

Nämndpresidierna besöker kommunstyrelsen en gång per år och utgångspunkten är då att följa upp hur uppdraget enligt reglementet verkställs. Vid dessa tillfällen ska nämndpresidierna redogöra för följande punkter:

- Redovisning av aktuella verksamhetsfrågor
- Uppföljning av ekonomi
- Uppföljning av mål
- Verksamhetens kvalitet
- Uppföljning av riktlinjer och eventuella program för verksamheten.
- Redovisning av intern kontroll
- Efterlevnad av eventuella uppställda direktiv
- Eventuell redovisning av kontrollen av privata utförare; att dessa följs upp i enlighet med lag, avtal, och program fastställt av kommunfullmäktige
- Redovisning av motioner som inte slutligt handlagts

Vid mötet sker en muntlig redovisning av punkterna samt att det överlämnas en skriftlig redovisning av punkterna. Det skriftliga underlaget ska lämnas in före mötet så att det kan skickas ut med kallelsen till mötet med kommunstyrelsen.

Ekonomisk uppföljning och måluppföljning

I samband med delårsredovisning och årsredovisning ska kommunstyrelsen rapportera till fullmäktige hur samtliga kommunens nämnder utvecklas mot bakgrund av fastlagda mål och hur den ekonomiska ställningen är under budgetåret.

Motioner

Före den 1 april varje år ska kommunstyrelsen enligt lag lämna en redovisning till kommunfullmäktige över de motioner som kommit in till fullmäktige till och med året innan och som inte slutligt handlagts av fullmäktige. Utöver lagkravet lämnas även en gång under hösten denna redovisning till kommunfullmäktige.

Verksamhet som bedrivs av privata utförare

När skötseln av en kommunal angelägenhet genom avtal har lämnats över till en privat utförare ska denna verksamhet följas upp. Ansvaret att kontrollera och följa upp sådan verksamhet som bedrivs av privata utförare ligger på nämnderna, enligt kommunallagen 10 kap 8§ och 6 kap 6§, och kommunstyrelsen har enligt reglemente inom ramen för sin uppsiktsplikt ansvar att övervaka att verksamheter som bedrivs av privata utförare kontrolleras och följs upp i enlighet med lag, avtal och av fullmäktige fastställt program. Uppsikt över verksamhet som utförs av privata utförare följs upp genom de ordinarie uppsiktsaktiviteterna över nämndernas verksamhet ovan.

Genomförande av uppsiktsplikten - gemensam nämnd

Om Tranås kommun skulle ingå i en gemensam nämnd så följer kommunstyrelsen upp den gemensamma nämnden via årsredovisning och granskningsrapport.

Uppsikt över de helägda bolagen

Kommunstyrelsen ska ha löpande uppsikt över den kommunala verksamhet som bedrivs i kommunala bolag. Utöver detta har styrelsen från 1 januari 2013 en så kallad förstärkt uppsiktsplikt över de kommunala aktiebolagen.

Den förstärkta uppsiktsplikten innebär att kommunstyrelsen i årliga beslut, för varje kommunalt aktiebolag, ska pröva om den verksamhet som bolaget har bedrivit varit förenlig med det fastställda kommunala ändamålet samt utförts inom ramen för de kommunala befogenheterna. Om kommunstyrelsen finner att så inte är fallet, ska kommunstyrelsen lämna förslag till fullmäktige om nödvändiga åtgärder.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom 2018 slagit fast att uppsiktsskyldigheten är övergripande och att det av detta följer att kommunstyrelsen inte är skyldig att granska samtliga enskilda affärshändelser i ett bolag. Granskningen ska dock vara tillräckligt omfattande för att möjliggöra en bedömning av om verksamheten som helhet har haft en sådan inriktning och bedrivits på ett sådant sätt att den varit kompetensenlig.

Tranås kommun har de helägda kommunala bolagen Tranås Energi AB och Tranåsbostäder AB med Tranås stadshus AB som moderbolag i en koncernbildning. Styrelsen i Tranås Stadshus AB har därigenom rollen som koncernstyrelse och företräder ägaren gentemot dotterbolagen.

Rollfördelningen mellan kommunfullmäktige, kommunstyrelse och styrelsen i Tranås Stadshus AB när det gäller styrningen av de helägda bolagen finns beskriven i det gemensamma ägardirektivet för bolag ägda av Tranås kommun.

När det gäller uppsiktsplikten har styrelsen i Tranås Stadshus AB ett särskilt ansvar att för kommunstyrelsens räkning samla underlag från dotterbolagen inför kommunstyrelsen årliga beslut med anledning av uppsiktsplikten (6 kap 9 § KL).

Uppsikten över de helägda bolagen utövas inom ramen för styrmodellens planerings- och uppföljningsprocesser. I uppföljning per mars görs en bedömning av det ekonomiska utfallet. I uppföljning per mars, maj, augusti (delårsbokslut), oktober och vid årsredovisningen görs utöver ekonomin även en bedömning av hur väl bolagen uppfyller sitt grunduppdrag gentemot kommuninvånarna.

I anslutning till uppföljningstillfällena genomför styrelsen i Tranås Stadshus AB, i rollen som företrädare för ägaren Tranås kommun, dialogmöten med presidierna i respektive bolag. Kommunstyrelsen tar vidare del av årsredovisningen för moderbolaget Tranås Stadshus AB och beslutar om uppdrag till kommunens ombud på årsstämman.

En del i uppsikten är vidare att kommunstyrelsen får del av:

- Protokoll från bolagsstyrelsernas sammanträden
- Bolagens budgetplaner/affärsplaner
- Bolagens årsredovisningar
- Bolagens arbete med intern kontroll
- Revisorernas olika granskningsrapporter
- Annan information av väsentlig karaktär i bolagen som förmedlas av kommundirektören vid kommunstyrelsens sammanträden

Uppsikt över de delägda bolagens verksamhet

Kommunstyrelsen ska ha löpande uppsikt över de delägda kommunala bolagens verksamhet på samma sätt som gäller för de helägda bolagen. En skillnad här är dock att det är kommunstyrelsen som utövar uppsikten direkt gentemot bolagen utan det särskilda uppdrag som styrelsen i Tranås Stadshus AB har för att sammanställa underlag för de helägda bolagen.

Tranås kommun är delägare i Tranås United AB genom stiftelsen Tillväxt i Tranås där Tranås

Uppsikten över Tranås United AB utövas i huvudsak inom ramen för styrmodellens planerings- och uppföljningsprocesser. I uppföljning per mars görs en bedömning av det ekonomiska utfallet. I uppföljning per augusti (delårsbokslut) och vid årsredovisningen görs utöver ekonomin även en bedömning av hur väl bolagen uppfyller sitt grunduppdrag gentemot kommuninvånarna.

I anslutning till uppföljningstillfällena genomförs dialogmöten mellan kommunstyrelsens presidie och presidiet i Tranås United. Återkoppling till kommunstyrelsen sker även via kommunstyrelsens ordförande som är ordförande i stiftelsen Tillväxt i Tranås där kommunen som en av sex stiftare äger bolaget.

Kommunstyrelsen tar vidare del av årsredovisningarna för de delägda bolagen och beslutar om uppdrag till kommunens ombud på respektive årsstämma.

En del i uppsikten är vidare att kommunstyrelsen får del av och i förekommande fall följer upp:

- Protokoll från bolagsstyrelsernas sammanträden
- Bolagens budgetplaner/affärsplaner
- Bolagens årsredovisningar
- Bolagens arbete med intern kontroll
- Revisorernas olika granskningsrapporter
- Annan information av väsentlig karaktär i bolagen som förmedlas av kommundirektören vid kommunstyrelsens sammanträden
- Ägardirektiv

Uppsikt över verksamhet enligt avtalssamverkan

Exempel på avtalssamverkan är familjerätten (Höglandsförbundet), försäljning av dricksvatten till Boxholmsteknik AB samt avtal angående gymnasiet och gymnasiesärskolan (Höglandsförbundet). Kommunstyrelsens uppsikt över verksamhet enligt avtalssamverkan utövas i första hand genom att ta del av:

- Redovisning från ansvarig nämnd i samband med nämndens årsrapport/verksamhetsberättelse.

Enligt kommunallagen ska styrelsen årligen till fullmäktige rapportera om kommunens avtalssamverkan, vilket görs i samband med årsredovisningen.

Åtterrapporering av resultaten av uppsiktsplikten till kommunfullmäktige

Åtterrapporering och uppföljning av uppsiktsplikten till kommunfullmäktige sker löpande under året av kommunstyrelsens ordförande. Därutöver finns möjlighet till regelbundna avstämningsmöten mellan styrelsen och kommunfullmäktiges presidium.